

Овочі

Фрукти

ТРАВЕНЬ 2026 року

ЗАМІСТЬ ОБПРИСКУВАННЯ

Технологія стовбурових ін'єкцій

РЕМОНТАННА ПОЛУНИЦЯ

Практичні аспекти для виробників

ГЛІД ВЕЛИКОПЛІДНИЙ

Корисна рослина у вашому саду

Співпраця з BEJO ZADEN –

гарантує високі та стабільні врожаї

ТЕПЛОЛЮБНІ КУЛЬТУРИ І НИЗЬКІ ТЕМПЕРАТУРИ

Як вирішити проблему

Всеукраїнський журнал

«ОВОЧІ ТА ФРУКТИ»

№ 5 (179),
травень 2026 р.

Овочі та Фрукти

Видавець:

ТОВ «КВП Дельта-Агро»
www.delta-agro.com.ua

Генеральний директор:
Сергій Березовський

Головний редактор:
Андрій Навродський

Журналіст: Олесь Дмитренко

Дизайн: Олексій Гончар

Літературний редактор:
Наталія Михайленко

Відділ реклами і розповсюдження:

Тел.: +38 (068) 942-00-00
e-mail: reklama@pro-of.com.ua

Юридичне супроводження:

Центр Політико-правових технологій «ІН'Юрпол»

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та іншої інформації несуть автори публікацій, а рекламної інформації – рекламодавці. Редакція має право не розділяти точку зору авторів. Рукописи не повертаються і не рецензуються. Редакція залишає за собою право редагувати матеріали. При передруці текстів та фотографій, а також цитуванні посилання на «Овочі та Фрукти» обов'язкове.

Ідея, розробка, зміст журналу захищені законодавством України. Порушення авторських прав переслідується законом України. Назва та зміст журналу є інтелектуальною власністю видавця.

Свідоцтво про реєстрацію

КВ № 18539-7339 ПР, від 22.12.2011 р

Адреса редакції: 03083,
м. Київ, пр-т. Науки, 54 Б, офіс 8
Тел. / Факс: (044) 492-77-42, 492-77-43
Видавець: ТОВ «КВП Дельта-Агро»
E-mail: editor@pro-of.com.ua
https://pro-of.com.ua

3

ОВОЧІВНИЦТВО

3 ЯК «ДЕМЕТРА АГРО»
ВИРОЩУЄ ОЗИМУ ЦИБУЛЮ
ВІД ВЕЖО

ЗАХИСТ РОСЛИН

11 «ВАКЦИНАЦІЯ» ЗАМІСТЬ
ОБПРИСКУВАННЯ:
ТЕХНОЛОГІЯ
СЛОВ'ЯКОВИХ ІН'ЄКЦІЙ

АГРОПРАКТИКА

6 ТЕПЛОЛЮБНІ КУЛЬТУРИ
І НИЗЬКІ ТЕМПЕРАТУРИ:
ЯК ВИРІШИТИ ПРОБЛЕМУ?

11

АГРОПРАКТИКА

14 СУЧАСНЕ
ФУНДУКІВНИЦТВО:
СТАВКА НА ЯКІСНИЙ
САДИВНИЙ МАТЕРІАЛ

ЯГОДИ

18 РЕМОНТАНТНА
ПОЛУНИЦЯ: ПРАКТИЧНІ
АСПЕКТИ ДЛЯ ВИРОБНИКІВ

САДІВНИЦТВО

21 ГЛІД: ВИРОЩУВАННЯ
КОРИСНОГО «СИЛЬНОГО»

6

21

ЯК «ДЕМЕТРА АГРО» ВИРОЩУЄ ОЗИМУ ЦИБУЛЮ ВІД ВЕЈО

Агрофірма «Деметра Агро», що працює на території Дніпропетровської області займається сільськогосподарським виробництвом та активно розвиває овочевий напрямок. Уже 15 років господарство займається вирощуванням овочів і 10 років співпрацює з Вејо Zaden, використовуючи у виробництві насіння овочевих культур саме голландської селекції. За словами директора господарства Руслана Ярошенка, на сьогодні овочевий напрямок є одним із пріоритетних у структурі підприємства.

— Ми системно розвиваємо виробництво овочевої продукції, — розповідає керівник господарства. — Вирощуємо капусту, столовий буряк, а також цибулю. За роки співпраці з Вејо переконалися не лише у стабільній якості насіння, а й у професійній технічній підтримці фахівців компанії, що для виробництва овочів має велике значення.

Серед сортів та гібридів, які сьогодні займають важливе місце у

сівозміні підприємства, особливо виділяють озиму цибулю Свіфт та Бріджер F1 від Bejo Zaden. Саме вони, за словами виробників, демонструють стабільний результат навіть за непростих погодних умов.

Висока схожість і рівномірні сходи. У «Деметра Агро» одним із ключових критеріїв при виборі насіння називають енергію проростання та гарну перезимівлю.

— Схожість насіння фактично наближається до 100%, що повністю відповідає заявленим сертифікаційним показникам. Це дозволяє отримувати дружні та вирівняні сходи без прогалин, а отже — формується якісна товарна продукція, — зазначає Руслан Ярошенко.

Саме рівномірність посівів та гарна перезимівля, за словами аграрія, напряму впливає на подальшу технологію вирощування, якість цибулини та ефективність збирання.

Свіфт — ранній старт і висока зимостійкість. Сорт озимої цибулі Свіфт зарекомендував себе як надійне рішення для отримання ранньої продукції. Після перезимівлі рослини швидко відновлюють вегетацію та активно нарощують листову масу. Серед головних переваг сорту: висока зимостійкість, швидкий весняний старт, стійкість до стрілкування, вирівняна цибулина, приємний і м'який смак без надмірної гостроти, придатність до зберігання. У господарстві відзначають, що саме цей сорт дозволяє отримувати конкурентну ранню продукцію вже наприкінці весни.

Бріджер F1 — ставка на врожайність і стресостійкість. Не менш вагомими результатами демонструє і Бріджер F1 — середньостиглий гібрид, орієнтований на високу врожайність та стабільність у різних умовах вирощування. Його сильні сторони: потужна коренева система, добра адаптація до дефіциту вологи, стійкість до високих літніх температур, низька схиль-

Поточний стан посівів цибулі на полі станом на травень місяць 2026 року

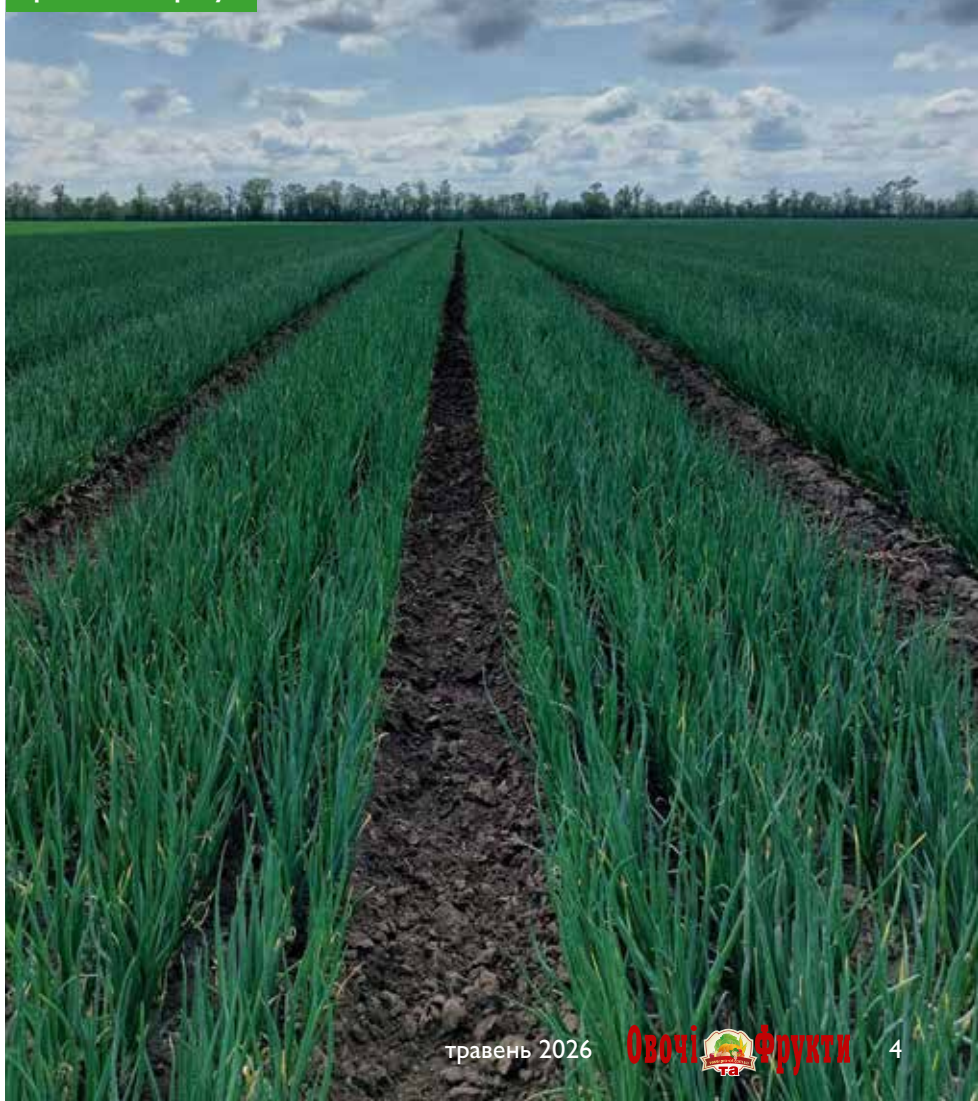
ність до стрілкування, стійкість до комплексу хвороб, якісна покривна луска та тривале зберігання. За словами виробників, саме поєднання врожайності, товарності та лежкості робить цей гібрид одним із базових для комерційного виробництва.

Чому ця зимова цибуля стала основою? У «Деметра Агро» відзначають кілька ключових факторів, завдяки яким озима цибуля від Bejo Zaden займає стабільне місце у виробничій програмі:

1. *Висока енергія проростання, добре перезимовує.* Дружні сходи забезпечують однорідність посівів і спрощують подальшу технологію.

2. *Висока товарність продукції.* Цибулини формуються вирівняними за розміром, формою та забарвленням.

Травень 2026 року

3. *Якісний смаковий профіль.* Продукція відповідає вимогам як гуртового ринку, так і преміально-го сегмента.

4. *Польова витривалість.* **Свіфт** та **Бріджер F1** стабільно працюють за температурних коливань, посухи та інших стресових факторів.

Технологічні особливості вирощування. У господарстві наголошують: потенціал **Свіфт** та **Бріджер F1** максимально реалізується лише за дотримання технології. Озиму цибулю висівають орієнтовно з 25 по 30 серпня. Для отримання високого врожаю обираються легкі структурні ґрунти без застою вологи, а в період активного формування цибулини забезпечують достатнє вологозабезпечення.

Під час вирощування озимої цибулі захист посівів від бур'янів і шкідників є одним із ключових елементів технології, адже культура на початкових етапах росту слабо конкурує з бур'янами, а пошкодження шкідниками восени або навесні може суттєво знизити густоту стояння та товарність продукції. Найважливіше завдання після появи сходів — не

Руслан Ярошенко

допустити конкуренції з однорічними дводольними та злаковими бур'янами. Ґрунтові гербіциди зазвичай працюють найкраще за наявності достатньої вологості верхнього шару ґрунту. Після відновлення вегетації головне завдання — стримати другу хвилю бур'янів. І тут важливо застосувати лише препарати, офіційно зареєстровані для цибулі, оскільки культура дуже чутлива до піс-

лясходових обробок. Для захисту озимої цибулі від хвороб, особливо на етапі весняного відновлення вегетації, використовують системні та контактні фунгіциди проти пероноспорозу (несправжньої борошнистої роси), альтернаріозу та гнилей. Взагалі ж озима цибуля може пошкоджуватися як восени, так і навесні. Основні шкідники: цибулева муха, трипси, цибулевий прихованохоботник, попелиці. Проти шкідників застосовується інсектицидний захист.

За словами Руслана Ярошенка, сучасне овочівництво — це насамперед поєднання якісної генетики, точної агротехнології та досвіду команди. А досвід «Деметра Агро» підтверджує: у професійному овочівництві стабільний результат формується завдяки правильному поєднанню сучасної селекції, технологічної дисципліни та практичного досвіду. І сорти та гібриди від Bejo Zaden вкотре демонструють, що здатні забезпечувати прогнозований урожай, високу товарність продукції та економічну ефективність навіть у складних польових умовах. 🍅

Врожай 2025 року

Олесь Дмитренко

ТЕПЛОЛЮБНІ КУЛЬТУРИ І НИЗЬКІ ТЕМПЕРАТУРИ: ЯК ВИРІШИТИ ПРОБЛЕМУ?

Для кожного городника та фермера середина травня — це критична межа. Саме в цей період світловий день стає достатньо довгим, а сонце — активним. Проте, головним стримуючим фактором залишається радіаційне вихолодження — ті самі підступні нічні заморозки, що можуть за одну ніч знищити результати двомісячної праці з розсадою.

Чому «друга половина травня» — це не просто дата? Біологічний нуль для більшості пасльонових та гарбузових культур коливається в межах +10...+12°C. Якщо температура повітря опускається нижче, фізіологічні процеси в рослині зупиняються. При 0°C вода в клітинах перетворюється на лід, руйнуючи мембрани, що призводить до незворотної загибелі розсади.

Технологія безпечного переїзду у відкритий ґрунт. Висадка розсади — це стрес, порівняний з хірургічною операцією. Щоб мінімізувати втрати, дотримуйтесь алгоритму «трьох П».

1. Підготовка (загартування). За 10–14 днів до висадки роз-

саду починають «знайомити» з тим середовищем, де вона буде рости й давати плоди. Спочатку її туди виносять на 2 години, поступово збільшуючи час до повної доби. Це стимулює вироблення антоціанів та потовщення епідермісу листя, що робить рослини стійкішими до вітру та ультрафіолету.

2. Перевірка ґрунту. Не орієнтуйтеся лише на температуру повітря. Використовуйте ґрунтовий термометр. На глибині 10–12 см температура має бути не нижчою за +12°C. Якщо висадити томати в холоднішу землю, їхня коренева система перестане всмоктувати фосфор (листя стане фіолетовим) і рослина завмре як мінімум — на 2 тижні.

Температурні вимоги ключових культур

Культура	Оптимальна t° ґрунту	Мінімальна t° вночі	Чутливість до приморозків
Томати	+15°C	+12°C	Середня (витримують короткочасне зниження до +5°C)
Перці	+18°C	+15°C	Висока (при +10°C скидають зав'язь)
Баклажани	+18..+20°C	+15°C	Дуже висока (зупиняють ріст при найменшому похолоданні)
Огірки	+16°C	+14°C	Критична (коріння починає загнивати у холодному ґрунті)

3. Прогнозний моніторинг. Слідкуйте за «краткою роси» та хмарністю. Ясне небо ввечері при температурі +5°C — це майже гарантований заморозок на ґрунті під ранок.

Що робити, якщо прогноз погоди невтішний? Якщо розсада вже в ґрунті, а синоптики обіцяють «мінуси», то саме час використовувати методи екстреного захисту, а саме...

Агроволокно (спанбонд). На мою думку – найкращий варіант. Агроволокно буває різної товщини, і кожне має свою задачу. Запам'ятовуйте... 17–23 г/м² (надлегке) кладеться безпосередньо на

рослини без каркаса. Захищає від легких приморозків (до -2°C). Також – від комах-шкідників та перегріву. Пропускає до 80% світла.

$30\text{--}42\text{ г/м}^2$ (середнє). Оптимальне для натягування на дуги. Витримує заморозки до -5°C . $50\text{--}60\text{ г/м}^2$ (щільне). Найпотужніший захист!

Витримує до $-7\text{...}-10^{\circ}\text{C}$. Використовується для дуже ранніх весняних тунелів. Важливо, щоб під матеріал не задував холодний вітер, але

залишалася можливість легко підняти один край для провітрювання або поливу. Важливий нюанс! Хоча агроволокно й пропускає світло, у червні, коли температура вдень стабільно вища +25°C, рослини під щільним укриттям можуть перегрітися. У таку спеку торці тунелів обов'язково потрібно відкривати!

Задимлення. Старий, але дієвий метод для великих площ, що створює екран, який перешкоджає віддачі тепла землі. Його суть не в тому, щоб «зігріти» рослини, а в тому, щоб створити над ними щільну димову завісу, яка працює як ковдра. Як це працює? Вночі земля віддає накопичене за день тепло в атмосферу (це називається радіаційним вихолодженням). А дим створює екран, який відбиває тепло землі назад, не даючи температурі біля ґрунту впасти до критичних позначок. Також він пом'якшує перехід від нічного холоду до ранкового сонця, дозволяючи рослинам відтавати поступово, що зменшує пошкодження клітин. Щоб задимлення було

ефективним, вам потрібен не вогонь, а саме густий, вологий дим. Не варто палити дим з вечора, бо зазвичай приморозки стаються за 1–2 години до світанку. Дим має стояти над грядками ще 1–2 години після сходу сонця. Бо саме ранкові промені після морозної ночі найнебезпечніші для «скляних» від холоду листків. Чим «димити»? В агромагазинах продаються спеціальні сірчані або нейтральні димові шашки. Вони горять стабільно, дають дуже густий дим і розраховані на певну площу.

Дощування. В основі цього методу лежить фундаментальна фізика: виділення енергії при замерзанні. Коли вода перетворюється з рідкого стану на лід, відбувається процес кристалізації. У цей момент виділяється енергія — так звана прихована теплота кристалізації. Коли ви обприскуєте рослини, на листі утворюється тонка плівка води. Поки вода на поверхні листка замерзає, вона постійно віддає невелику кількість тепла самому листку. Завдяки цьому

температура тканин рослини не падає нижче 0°C, навіть якщо навколишнє повітря охололо до -3...-4°C. Поки йде процес замерзання нової порції води, температура під льодом залишається стабільною. Метод вимагає суворого дотримання таймінгу, інакше він може нашкодити ще більше. Полив слід розпочинати, коли температура повітря опускається до +1...+2°C (до того, як почнеться мороз). Для цього використовуйте насадки з найдрібнішим розпиленням («туман»). Бо великі краплі можуть просто зламати ніжну розсаду під вагою льоду. Пам'ятайте: вологий ґрунт краще тримає тепло, тому полив напередодні заморозку рятує й кореневу систему.

І наостанок – золоте правило агронома: розсаду краще висадити на тиждень пізніше в прогріту землю, ніж на тиждень раніше, але у зону ризику. Рослини, висаджені навіть у червні в теплий ґрунт, зазвичай перегаяють у розвитку «травневих мучеників», які перенесли стрес від холодів. 🍀

ПОЗБЕРЕМОСЬ
РАЗОМ

ЛУНА® ПОЗБАВИТЬ ВІД ЗАЙВИХ ЗУСИЛЬ

- // Поєднання двох діючих речовин з різними механізмами дії
- // Запобігання резистентності
- // Широкий спектр збудників
- // Профілактична та лікувальна дії
- // Скорочення загальної кількості обробок

НОВИЙ
ДИЗАЙН

Луна®
КЕР

Наталія ЗГОРСЬКА
кандидат сільгоспнаук

« ВАКЦИНАЦІЯ » ЗАМІСТЬ ОБПРИСКУВАННЯ: ТЕХНОЛОГІЯ СТОВБУРОВИХ ІН'ЄКЦІЙ

У сучасних інтенсивних садах традиційні методи захисту рослин починають поступатися місцем більш точним технологіям. Однією з таких новацій є стовбурова ін'єкція, яку часто називають «вакцинацією». Чому цей метод вважають «хірургічною точністю» в агрономії та як правильно провести процедуру, щоб не зашкодити дереву? Розбираємося в деталях.

Що таке стовбурова ін'єкція? Багато хто плутає цей термін із ботанічним щепленням (grafting). Проте ін'єкція – це суто терапевтична процедура. Її суть полягає у введенні рідкого препарату безпосередньо в ксилему – судинну систему дерева, по якій вода та поживні речовини піднімаються від коріння до листя. Фактично, ми створюємо «крапельницю», яка доставляє ліки прямо в «кров» рослини, минаючи зовнішні бар'єри.

Чому все частіше садівники обирають цей метод? Традиційне обприскування має суттєві недоліки: препарати змиваються дощем, випаровуються на сонці або розносяться вітром на сусідні ділянки. Ін'єкція ж вирішує ці проблеми. Отже...

100% ефективність: препарат не залишається на поверхні, а повністю поглинається деревом. Сік розносить діючу речовину навіть у ті зони крони, куди не дістає струмінь обприскувача.

Еко-френдлі підхід: оскільки хімікати не розпилюються в повітрі, цей метод є єдиним безпечним варіантом для садів біля пасік (не гинуть бджоли), водойм (не отруєється риба) та житлових будинків.

Тривалий захист: одна ін'єкція може діяти набагато довше, ніж серія зовнішніх обробок, оскільки препарат захищений корою від впливу ультрафіолету та опадів.

Покрокова інструкція: як правильно «вакцинувати» дерево. Ця процедура вимагає акуратності, адже будь-яке пошко-

дження стовбура — це потенційні «ворота» для інфекції. Отже...

Етап 1. Підготовка отворів.

За допомогою дреля у нижній частині стовбура (на висоті 20–50 см від землі) роблять невеликі отвори. Глибина: 4–5 см (важливо дійти до молодої деревини, де сокорух найактивніший). Кут: свердлити потрібно під кутом 45° зверху вниз. Це дозволяє препарату краще затримуватися в отворі та ефективніше всмоктуватися.

Етап 2. Вибір та дозування препарату. Залежно від проблеми обирають тип «вакцини»:

Фунгіциди — лікують моніліоз, паршу, кокомікоз.

Інсектициди — рятують від попелиць та шкідників, що живуть всередині деревини (короїди, заболонники).

Мікроелементи — миттєва допомога при дефіциті заліза (хлороз) або магнію.

Дозування: зазвичай дереву середнього розміру достатньо всього 1–2 мл концентрованого системного препарату.

Етап 3. Введення ліків. Для професіоналів існують спеціальні герметичні капсули-ін'єктори, що подають рідину під тиском. У приватному садівництві часто використовують звичайний шприц. Головне — забезпечити щільне прилягання, щоб препарат не витікав назовні.

Етап 4. Гігієна та «загоєння». Це найважливіший етап! Після того, як дерево «випило» препарат, отвір обов'язково потрібно закрити! Використовуйте для цього спеціальний лікувальний бальзам або садовий вар. Це запобігатиме висиханню деревини і не дасть вірусам, бактеріям та спорам грибів потрапити всередину.

Інструменти. Процедуру ін'єкції роблять спеціальним капсульним ін'єктором. Ц пристрій, що працює за принципом активного або пасивного тиску, перетворюючи

дерево на своєрідну «замкнену гідравлічну систему». Далі – детальний опис механізму його роботи.

1. Створення герметичного з'єднання. На відміну від звичайного шприца, капсульний ін'єктор працює через спеціальний пластиковий порт (дюбель) або герметичну насадку. Як це працює? Після свердління отвору в нього вставляється перехідник, який щільно прилягає до стінок деревини. Це критично важливо, щоб препарат не витік назовні, а тиск усередині капсули не впав.

2. Принципи внутрішнього тиску. Більшість капсул є одно-разовими та попередньо заправленими під тиском, або мають механізм (пружину чи стиснене повітря), який активується під час встановлення. Як працює цей механізм? Коли ви з'єднуєте капсулу з портом у дереві, клапан відкривається. Оскільки всередині капсули тиск вищий, ніж атмосферний тиск усередині тканин дерева, рідина починає повільно витискатися в отвір.

3. Взаємодія з ксилемою (судинами дерева). Препарат потрапляє безпосередньо в ксилему – шар деревини, що знаходиться одразу за корою та камбієм. Головною «силою», що змушує ін'єктор працювати, є природне випаровування води через листя (транспірація). Коли дерево «п'є» воду з ґрунту, воно створює від'ємний тиск у судинах. Ін'єктор просто підключається до цього потоку, і дерево саме всмоктує препарат разом із соком.

4. Розподіл діючої речовини. Після потрапляння в судини препарат рухається вгору за законом акропетального руху (від коріння до верхівки). Швидкість цього руху залежить від виду дерева та погоди, а препарат може повністю розподілитися по кроні за час від кількох годин до двох діб. Відбувається своєрідна системна дія: оскільки ліки рухаються всередині, вони досягають навіть тих частин (наприклад, внутрішньої частини плодів або серцевини пагонів), куди зовнішні хімікати ніколи не потраплять.

5. Автоматичне завершення та герметизація. Коли капсула порожня, тиск вирівнюється. Багато сучасних систем використовують порти, що самозатягуються, або передбачають встановлення біологічно розкладних пробок після зняття капсули. Це запобігає витіканню залишків препарату та захищає дерево від потрапляння спор грибків чи бактерій зовні.

Які є основні типи пристроїв? Їх три.

1. Мікроін'єктори (низький тиск): капсули, що стискаються

вручну або працюють за рахунок дуже слабкого внутрішнього тиску. Вони найменш травматичні.

2. Макроінфузійні системи: використовуються для введення великих об'ємів (літри!) розчинів, часто з використанням електричних pomp.

3. Герметичні капсули-клапани: встановлюються на дерево і залишаються там до повного поглинання.

Чому це краще за звичайний впорск шприцом? Ін'єктор забезпечує сталу подачу препарату без

ризиком розриву тканин дерева за надто різким натисканням. Крім того, герметичність системи гарантує, що препарат не вступить в реакцію з киснем повітря і не втратить свою ефективність до того, як потрапить у сокорух.

Коли проводити процедуру? Найкращий час – це рання весна і період активного весняного сокоруху. Саме тоді внутрішні «насоси» дерева працюють на повну потужність, швидко піднімаючи ліки від стовбура до кожної бруньки та листочка.

Що важливо пам'ятати? Головне – не займатися «самолікуванням» саду, якщо не впевнені у діагнозі. Перед використанням потужних фунгіцидів або інсектицидів краще звернутися до фітопатолога або фахівця із захисту рослин. Адже **правильна ін'єкція сьогодні – це здоровий урожай та довголіття вашого саду завтра!** 🍷

СУЧАСНЕ ФУНДУКІВНИЦТВО: СТАВКА НА ЯКІСНИЙ САДИВНИЙ МАТЕРІАЛ

С.О. ПЕТРЕНКО,
к. с.-г. н., доцент,
провідний н.с.
відділу інтродукції
та селекції
малопоширених
плодових,
декоративних
та ароматичних
рослин інституту
кліматично
орієнтованого
сільського
господарства
НААН України

Закладання сучасних інтенсивних фундукових садів вимагає не лише високопродуктивних сортів, а й якісного садивного матеріалу із високою адаптивністю до умов вирощування. Саме тому особливого значення набуває використання підщеп на основі ведмежого горішника (*Corylus colurna* L.), які забезпечують формування довговічних і технологічних насаджень. Сьогодні українські господарства дедалі активніше переходять до використання деревоподібних форм фундука, що дозволяє спростити догляд за насадженнями, підвищити ефективність механізованих робіт, покращити аерацію та освітлення крон, зменшити проблему кореневої порослі та підвищити стійкість рослин до посухи. У цьому контексті технології вирощування підщеп у закритій кореневій системі стають стратегічно важливими для розвитку галузі. Контейнерне вирощування дозволяє отримувати вирівняні саджанці з добре сформованою кореневою системою та високою приживлюваністю після висаджування в сад.

Не менш важливим напрямом є впровадження біологізованих технологій — використання органічних субстратів, біостимуляторів росту та мікрододатків. Такі підходи відповідають сучасним тенденціям екологізації агровиробництва та сприяють формуванню стійких агроecosystem. В умовах змін клімату та зростання попиту на якісний садивний матеріал особливої актуальності набувають інноваційні технології вирощування підщеп для фундука. Однією з найбільш перспективних культур у цьому напрямі є ліщина деревоподібна, або ведмежий го-

рішник (*Corylus colurna* L.). Цей вид дедалі активніше використовується у світовому горіхівництві як підщепа для створення деревоподібних форм фундука.

Чому саме ведмежий горішник? На відміну від традиційної ліщини, *Corylus colurna* формує потужне дерево висотою до 25–40 метрів із добре розвинутою кореневою системою. Рослини відзначаються високою екологічною пластичністю та здатністю адаптуватися до складних умов вирощування. Для виробників фундука особливо важливою є відсутність прикореневої порослі. Це значно полегшує догляд за насадженнями, спрощує механізований обробіток міжрядь та знижує витрати на утримання саду. Крім того, підщепи на основі ведмежого горішника

забезпечують: формування штабових дерев, довговічність насаджень, кращу стійкість до посухи, потужний розвиток кореневої системи та високу адаптивність рослин.

Технологія вирощування у ЗКС. У сучасному розсадництві дедалі більшого поширення набуває технологія вирощування садивного матеріалу у закритій кореневій системі (ЗКС). Сіянци

ведмежого горішника вирощують у контейнерах із використанням спеціально підготовлених субстратів органічного походження. Контейнерна технологія дозволяє створити оптимальні умови для розвитку кореневої системи та значно підвищити якість саджанців. Серед основних переваг ЗКС: мінімізація травмування коренів, висока приживлюваність рослин, можливість висаджування протягом тривалого періоду, рівномірний розвиток сіянців, покращення адаптації після пересадки у відкритий ґрунт. Вирощування проводили у тепличних умовах із контролем вологості субстрату та температурного режиму. Одним із важливих елементів технології стало застосування біостимуляторів росту на основі суспензійної культури живих клітин мікробіодоростей *Chlorella vulgaris*. Мікробіодорості є джерелом природних фітогормонів, амінокислот, вітамінів, макро- та мікроелементів, біологічно активних речовин. Застосування хлорели сприяло активізації ростових процесів, форму-

ванню більшої листкової поверхні та покращенню загального фізіологічного стану рослин. Фотофіксація досліджень показала суттєву динаміку росту сіянців упродовж вегетаційного періоду. Якщо на початкових етапах рослини характеризувалися помірним розвитком, то вже згодом спостерігалось інтенсивне наростання вегетативної маси та формування вирівняних насаджень. Використання ЗКС у поєднанні з біостимуляцією відкриває нові перспективи для українського розсадництва фундука. Така технологія дозволяє: отримувати якісний стандартний садивний матеріал, скорочувати втрати рослин, підвищувати економічну ефективність виробництва, екологізувати процес вирощування, масштабувати виробництво саджанців. Особливо актуальним це є для південних регіонів України, де культури дедалі частіше зазнають впливу високих температур та дефіциту вологи.

Перспективи для галузі. Сьогодні фундуківництво в Україні активно розвивається, а попит на якісні підщепи постійно зростає. Саме тому технології вирощування ведмежого горішника у закритій кореневій системі можуть стати одним із ключових напрямів сучасного розсадництва. Поєднання контейнерних технологій, органічних субстратів та біологічних стимуляторів створює основу для отримання конкурентоспроможного садивного матеріалу нового покоління. Ліщина деревоподібна є перспективною підщепою для фундука завдяки високій адаптивності та господарській цінності. Використання технології ЗКС у поєднанні з біостимуляцією мікроводоростями дозволяє суттєво покращити якість саджанців та підвищити ефективність їх вирощування. Сучасні ж біологізовані технології можуть стати важливим елемен-

том сталого розвитку горіхівництва нашої країни.

Чому саме ліщина деревоподібна? У світовому горіхівництві *Corylus colurna* широко використовується як підщепа для створення деревоподібних форм фундука. На відміну від традиційної ліщини, рослини не утворюють кореневих паростків, що значно спрощує догляд за насадженнями та сприяє формуванню компактного саду. Деревця можуть досягати 25–40 м висоти, характеризуються високою екологічною пластичністю та добре адаптуються до посушливих умов. Саме ці властивості і роблять культуру особливо актуальною в умовах змін клімату та дефіциту вологи. Одним із ключових елементів технології стало застосування суспензійної культури живих клітин мікроводоростей *Chlorella vulgaris* як природного біостимулятора росту. Обробка рослин сприяла активізації ростових процесів, інтенсивнішому формуванню листкової поверхні, покращенню розвитку кореневої системи, підвищенню стійкості до стресових факторів.

Важливим прикладом інтеграції науки та виробництва стала співпраця Інституту кліматично орієнтованого сільського господарства НААН із провідними представниками фундукової галузі України. Делегації Інституту кліматично орієнтованого сільського господарства НААН та Селекційно-генетичного інституту НЦНС відвідали підприємство Flarino™ — основну торгову марку компанії Filbert, яка спеціалізується на вирощуванні та переробці фундука. У зустрічі також взяв участь голова Асоціації виробників фундуку України Максим Шейко. Учасники ознайомилися із сучасними технологіями вирощування фундука, системами переробки продукції та перспективами розвитку галузі в Україні. Результатом зустрічі стало підписання меморандумів про співпрацю, які передбачають впровадження кліматично орієнтованих технологій, розвиток інновацій у галузі фундуківництва, підвищення конкурентоспроможності та експортного потенціалу, адаптацію агровиробництва до кліматичних змін. 🍷

Максим Діброва

РЕМОНТАНТНА ПОЛУНИЦЯ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДЛЯ ВИРОБНИКІВ

Ремонтантні сорти полуниці характеризуються здатністю до повторного цвітіння та багаторазового плодоношення протягом одного сезону. Урожай формується хвилями, що забезпечує стабільне надходження продукції від весни до пізньої осені. Саме ця біологічна особливість робить ремонтантну полуницю привабливою як для фермерських господарств, так і для присадибного вирощування.

Однією з ключових переваг є гнучкість строків висаджування: рослини можна закладати з ранньої весни до середини осені. Осіння посадка дає змогу отримати повноцінний урожай уже в наступному сезоні. Крім того, ремонтантні сорти демонструють підвищену стійкість до температурних коливань, раніше вступають у плодоношення (на 1–2 тижні раніше за традиційні сорти), а ягоди відзначаються доброю транспортабельністю та високими товарними якостями. А завдяки розтягнутому періоду збору продукції вони мають вищу комерційну цінність. Правда, тут важливо врахувати, що інтенсивне та тривале плодоношення значно виснажує рослини. Тому технологія ви-

рощування передбачає системний догляд: збалансоване живлення, регулярне зрошення та контроль стану насаджень. Саме ці фактори й визначають кількість зав'язі та якість ягід.

Ремонтантні сорти поділяють на три групи: короткого, довгого та нейтрального світлового дня. Найбільш універсальними є сорти нейтрального дня, які формують суцвіття незалежно від тривалості освітлення. В умовах закритого ґрунту вони здатні плодоносити навіть узимку, забезпечуючи ранню продукцію з високими смаковими показниками та доброю лежкістю. У відкритому ґрунті перші ягоди таких сортів досягають вже наприкінці травня – на початку червня.

Вимоги до ділянки та ґрунту.

Для закладання плантації слід обирати добре освітлені, вирівняні ділянки з легким повітрообміном. Небажано розміщувати полуницю після пасльонових культур (томат, картопля) та огірка, а також поруч із малиною. Оптимальні ґрунти для неї — окультурені суглинки та супіщані з нейтральною або слабкислою реакцією (рН 5,5–6,5). До слова, спеціалісти радять уникати перезвожених місць із близьким заляганням ґрунтових вод.

Перед посадкою доцільно внести органічні та мінеральні добрива: перегній або компост, деревний попіл, фосфорні та калійні сполуки у рекомендованих нормах. Це створює базу для активного росту та стабільного плодоношення.

Схеми та способи висаджування. Розсаду висаджують навесні або восени за температури повітря близько 15–18 °С. Для успішного вкорінення рослинам необхідно близько місяця. Відстань між кущами зазвичай становить 25–40 см (залежно від сорту). Взагалі-то, застосовують різні способи посадки: килимовий, рядковий, гніздовий, шаховий або вертикальний. Килимовий метод передбачає мінімальний догляд, однак рядкове розміщення забезпечує вищу врожайність завдяки

кращій аерації та доступу до рослин. Ефективним рішенням є використання мульчувальних плівок, що зменшують забур'яненість, зберігають вологу та забезпечують товарний вигляд ягід.

Зрошення та живлення. Після висаджування, рослини обов'язково поливають і мульчують. До речі, поливи проводять регулярно, уникаючи потрапляння води в центр розетки. У літній період зрошення здійснюють щонайменше двічі на тиждень, восени — рідше. Система живлення має бути інтенсивною: навесні вносять

азотні та калійні добрива, у фазу цвітіння — фосфорні, а ближче до осені — калійні підживлення. Добрі результати дає застосування органічних добрив. Регулярний огляд насаджень із видаленням старого листя, пошкоджених частин і зайвих вусів сприяє підтриманню фітосанітарного стану плантації.

Вибір сорту. Сорти обирають залежно від технології вирощування та ринку збуту. Найбільш перспективними є нейтральноденні форми, які плодоносять із періодичністю 5–6 тижнів незалежно

від довжини дня. Взагалі, вибір сорту ремонтантної полуниці — це не питання «який найкращий». Тут треба дотримуватися поняття — «який підходить під ваші умови та цілі». Багато хто помиляється, беручи популярний сорт без урахування технології його вирощування і ринку збуту. Тут вже треба орієнтуватися: для свіжого ринку — великоплідні, щільні, транспортабельні ягоди, для переробки — смак і аромат важливіші за зовнішній вигляд, для супермаркетів — вирівняність ягід і лежкість дуже важливі. В умовах нашої країни також звертайте увагу на: стійкість до спеки та весняних заморозків, толерантність до хвороб (дошкуляють сіра гниль і борошниста роса), здатність переносити перепади температур. У відкритому ґрунті краще працюють витривалі сорти, у теплицях — більш інтенсивні. Моя порада: не ставте все на один сорт! Краще протестувати 2–3 сорти на ділянці і подивитися, як вони поведуться саме у ваших умовах. Після аналізу залиште найефективніші.

Захист рослин і підготовка до зими. Ремонтантна полуниця чутлива до грибкових хвороб, зокрема борошнистої роси та сірої гнилі, а також вражається різними шкідниками. Тому необхідна регулярна профілактика із застосуванням біопрепаратів і санітарних заходів. А перед зимівлею плантації мульчують органічними матеріалами (солома, листя, торф, тирса тощо) шаром не менше 5 см. Це допомагає захистити рослини від вимерзання та сприяє накопиченню снігу.

Отже, ремонтантна полуниця — це ефективний інструмент для продовження сезону реалізації ягідної продукції. А за умови дотримання інтенсивної технології вирощування вона забезпечує стабільний урожай, високу якість ягід і привабливу економічну віддачу. 🍓

ГЛІД: ВИРОЩУВАННЯ КОРИСНОГО «СИЛЬНОГО»

**Андрій
НАВРОДСЬКИЙ,**
головний редактор

Глід (*cratanos*) у перекладі з грецької означає «сильний». Саме від цього й пішла назва роду глодів – *Crataegus*. А сильний він тому, що має тверду й міцну деревину, стійко переносить несприятливі умови довкілля, а жага до життя у нього така, що може сягати віку аж декількох сотень років. У дикому вигляді це – високий чагарник висотою до 5 метрів з великими колючками. Цвіте глід у травні-червні білими квітками, зібраними в густі суцвіття. Плоди має червоні, кулясті, а дозрівають вони у серпні-вересні. Хто б там чого не казав, але сьогодні глід вже сміливо можна переносити з категорії малопоширених плодових культур у категорію рослин, які твердо заслужили на місце в кожному українському садочку.

В останні роки з великою цікавістю відшукував інформацію про цю рослину і деяким добробком поділюся з вами, шановні читачі. Виявляється, що в нашій країні вже є багато сортів та видів глоду, які щорічно можуть давати врожаї не лише смачні, а ще й цілющі. Один з таких сортів – глід великоплідний (китайський). Це густий з розлогою кроною чагар-

ник великих розмірів з ажурним, глибоко розсіченим темно-зеленим листям. І що характерно – без колючок на гілках і стовбурі. Відрізняється він морозостійкістю й посухостійкістю, не дуже вимогливий до особливостей ґрунту. Добре росте на сонці але й чудово буде почувати себе в напівтіні. Та головне – щорічно плодоносить! І починає це робити з трирічного віку. Дозрівають його плоди зазвичай на початку вересня. Вони досить великі – близько 20г, мають солодко-кислий смак і добре зберігаються аж до весни.

Вже виникло бажання вирощувати таку рослину на своїй присадибній ділянці? Тоді – за справу! Бо й у догляді цей вид глоду зовсім невибагливий. Одразу зауважу, що задля кращого запилення та отримання доброго врожаю плодів, саджанці глоду китайського бажано висаджувати на відстані приблизно двох метрів один від одного. Загалом же ця рослина відмінно відчуває себе на відкритих майданчиках. Але варіації з певним коригуванням допускаються.

Зазвичай висадкою рослин займаються навесні або ж восени. Так і з цією культурою. Перед посадкою готуємо суміш: змішуємо торф, пісок, перегній і листову землю. Також додаємо вапно, але його підмішуємо так, щоб до корінців воно не торкалося. Яма викопується глибиною 60-70см. Розправивши кореневу систему, опускаємо саджанець в посадкову яму і засипаємо отриманою сумішшю. Як і для будь-яких рослин, забезпечуємо дренаж: з битої цегли, щебеню або гравію шаром 15-20см. Звертаю увагу на те, що коренева шийка рослини не повинна заглиблюватися, а повинна залишатися на рівні землі. Після посадки обов'язково слід провести полив і мульчування торфом, компостом або іншим матеріалом товщиною не менше 5см.

Щодо догляду за рослиною, то потрібно стежити за загальним станом куща і своєчасно видаляти з нього хворі, сухі гілки та пагони. Обрізування зазвичай здійснюється навесні. Останнє – у червні. Також треба своєчасно прибирати бур'яни в пристовбурних кругах та оновлювати мульчувальний

шар. Підживлюється глід китайський дуже просто: достатньо раз за сезон полити рослину настоєм коров'яку (1 частина гною на 10 частин води). Робити це бажано перед самим цвітінням. Я вже згадував, що ці рослини не вимогливі до вологи, а тому для них достатньо всього одного поливу на місяць

протягом усього теплого сезону: 10 літрів під дорослий кущ буде цілком достатньо. До речі, селекціонери цього виду глоду твердять, що максимального плодоношення він досягає у десятирічному віці.

РОЗМНОЖУВАТИ ГЛІД ВЕЛИКОПЛІДНИЙ МОЖНА КІЛЬКОМА СПОСОБАМИ

Кореневищами. Кореневища глоду викопуються, обтрушуються від землі і обережно розділяються. Для цього кореневища нарізуються на шматки довжиною 9-10см і закопуються під нахилом. Тут головне – встановити корінець у лунку товщою стороною догори на глибину 2см й присипати його ґрунтом. Висаджувати можна також у парник або спеціальну школку. Закінчується процедура поливанням. У відкритий ґрунт глід висаджується ранньою весною або – всередині осені.

Відводками. Нижні бічні гілки притискаються до землі і засипаються ґрунтом. Можна виростити додаткові саджанці глоду і вертикальними відводками, засипавши нижню частину куща ґрунтом до

рівня розподілу гілок. Через певний час на кожній гілочці, яка опиниться під ґрунтом, виростуть корінці і її можна буде відокремити й висадити як самостійну рослину. Вегетативно розмножений глід вступає в плодоношення через 5-6 років.

Розмножувати китайський великоплідний глід можна і **насінням**, але це не просто, оскільки період стратифікації у нього достатньо тривалий (близько 1 року), а також тривала схожість – до двох років. Процент насіння, що зійде, також невеличкий. Але, якщо наважитесь, то насіння треба буде вибрати з трохи недостиглих плодів, три доби витримати в чистій воді кімнатної температури, протерти піском і сполоснути. Далі необхідно настояти насіння в розчині селітри калійної (1%) протягом двох діб і висіяти у відкритий ґрунт. Але робити це слід лише пізньої осені. Також зазначу, що рослина, вирощена з насіння, почне плодоносити лише через 10 років.

Вибір місця і спосіб посадки глоду китайського залежить від того, для якої мети ви його будете вирощувати. Якщо задля плодів, то краще посадити по дві-три рос-

лини на відстані приблизно двох метрів одна від одної – так вони будуть краще запилюватися. Найкращим посадковим матеріалом будуть дворічні саджанці. Повторюся: під час закладення посадкової ями потрібно приготувати суміш торфу, піску, перегною, верхнього родючого шару землі та з великою обережністю додати в неї трохи вапна. Для сольної ж посадки викопують яму завглибшки і завширшки близько 70см, в яку поміщають шар щебеню або гравію завтовшки 15-20см, а зверху насипають шар піску завтовшки 5см. Коріння саджанця розміщують у ямі, акуратно розправляють його там та засипають підготовленою ґрунтовою сумішшю таким чином, щоб коренева шийка виявилася на 3см вище рівня поверхні. Потім саджанці рясно поливають, а коли вода всотается, то пристовбурну ділянку мульчують шаром компосту, торфу або перегною завтовшки не менше 5см. Після цього пагони саджанців укорочують до 10см.

Догляд за глодом великоплідним є звичним і складається з поливання, розпушування ґрунту й підживлення, обрізуванні та заходах щодо захисту від хвороб та шкідників. Також важливо стежити за загальним станом рослин і своєчасно обрізати хворі гілочки, а також ті, які загущують крону.

Коли збирати плоди? Тут слід знати, що ягоди глоду китайського можуть визрівати не дружно, а поступово. Це залежить від погодних умов впродовж сезону. Інколи урожай вже можна починати збирати в липні-серпні. Якщо ж погодні умови були не дуже сприятливими, то визрівати до повної стиглості ягідки можуть навіть у жовтні. Збирають плоди глоду китайського без плодоніжок. Сушать їх у сушарках або на відкритому повітрі при температурі не більше 50°C, часто помішуючи й перевертаючи. Плоди, що повністю висушили, по-

винні зменшитися у чотири рази в порівнянні зі своїми розмірами у свіжому вигляді. Вони є легкими і зморшкуватими, не прилипають один до одного при стисканні, мають специфічний гіркуватий запах і смак. Використовують їх, до речі, не лише з лікувальною метою. Ще з них готують, поєднавши з іншими ароматнішими ягодами й фруктами, чаї, киселі та настоянки.

Корисні властивості глоду.

А задля чого зазвичай вирощують китайський глід великоплідний? Бо в більшості своїй його використовують для лікування різних хвороб! І фахівцями доведено, що володіє він великою кількістю корисних властивостей, які засновані на його складі. Плоди глоду китайського містять велику кількість корисних речовин: флавоноїдів, пектинових і дубильних речовин. Серед інших мікроелементів, які можна виділити зі складу, – мідь, цинк, залізо, калій, фосфор, кальцій та інші. Також плоди глоду китайського мають величезну харчову цінність, бо містять вони безліч органічних кислот і фруктозу. Саме завдяки цьому його рекомендують вживати діабетикам!

З лікувальною метою використовують ще й кору та квіти, які багаті на біологічно активні речовини. Квітки збирають у суху погоду в травні-червні, плоди – у серпні-вересні, кору – в період сокоруху. Сировину також висушують у шарках. Вона повинна мати приємний запах. Зберігають її у коробках, банках, ящиках, полотняних і паперових мішках. Термін зберігання квітів – 1 рік, кори і плодів – 2 роки. Глід китайський, на відміну від деяких інших видів, не токсичний і його можна застосовувати тривалий період, але дозування все ж треба дотримуватися. Діє він як судинорозширювальний засіб, підсилює кровопостачання серця і головного мозку, володіє слабкою сечогінною дією, знижує вміст холестерину в крові, укріплює судини і капіляри. Настій квітів і плодів покращують сон, загальний стан організму і роботу серця. А загалом – вся рослина застосовується при вадах серця, знімає спазми судин, використовуються у відновлювальному періоді після важкої хвороби.

До речі, настій квітів є ефективнішим засобом, ніж настій плодів.

Його приймають при серцевих захворюваннях, стенокардії, атеросклерозі, запамороченні та жінкам у початковий клімактеричний період. Настоянка плодів глоду надає тонізуючу дію на серце, особливо в літньому віці, при перенапруженні. Лікарі взагалі називають цю рослину «хлібом» для серця.

Настоянку з цієї корисної культури досить просто приготувати і вдома. Її роблять як з плодів, так і з квіток. У першому випадку на 25 грамів плодів потрібно 100 грамів спирту. У другому випадку – на одну частину квіток беруть дві частини спирту. Суміш настоюють протягом п'ятнадцяти днів. Її застосовують при різних розладах діяльності серцевої системи, а також призначають після важких захворювань. Також настоянка здатна тонізувати серцевий м'яз та посилювати кровообіг у коронарних судинах.

Важливо знати і про **протиопоказання** глоду! Вони полягають в тому, що настоянку не можна приймати людям зі зниженим артеріальним тиском, вагітним і мамам, які годують дітей грудним молоком. 🍷

